

Inspraakreactie van SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. op 'Natuurbeleid 2.0': 'De dynamiek van de Natuur (en Samenleving)'

Geachte Statenleden, gedeputeerde, overige aanwezigen,

1. Eigenlijk is er geen mooier moment om het nieuwe Natuurbeleid van de provincie Utrecht te presenteren, getiteld: 'Natuurbeleid 2.0'. Zoals u allen ongetwijfeld bekend is, is net de (bijna on-Nederlandse) natuurfilm: 'De nieuwe Wildernis' in première gegaan, met schitterende beelden van (een van de, zo niet) het meest natuurlijke landecosysteem dat we in Nederland kennen: de Oostvaardersplassen, met de grootste in het wild levende kudde (konik)paarden van Europa, en met het 'kwaliteits-icoon', ook wel de kroon op het Nederlandse natuurbeleid, de zeearend. Daarnaast bestaat dit jaar het NP Utrechtse Heuvelrug 10 jaar met tal van activiteiten¹ én is net de afgelopen week door de Stichting Utrechts Landschap de (traditionele) week van het Landschap georganiseerd, met bijzondere aandacht voor de eeuwig zingende bossen van de Utrechtse Heuvelrug. U heeft tijdens die week onder andere kunnen dwalen door een van de mooiste bosreservaten die de Heuvelrug rijk is op het landgoed Noordhout. En zo weg kunnen dromen onder eeuwenoude halfafgestorven beuken, 'gelardeerd' met volop stuivende (reuzen)tonderzwammen en sneeuw witte porseleinzwammen. Of u heeft een bezoek kunnen brengen aan het ecoduct het 'Mollebos' over de A-12, één van de vele ecoducten die inmiddels zijn aangelegd om de door wegen en spoorlijnen versnipperde natuur weer te verbinden. En daarmee hebben we natuurlijk meteen de kern van het nieuwe Natuurbeleid te pakken. De ontwikkeling van een (provinciaal) Natuurnetwerk, een netwerk dat niet alleen robuust is en voldoende veerkracht heeft, maar ook verbonden is met de (harten) van de mensen. Juist door die verbondenheid tussen mens en natuur kan de natuur, die binnen de provincie feitelijk met het BNLU (1992) op de kaart is gezet, ook echt tot leven komen;
2. Alvorens ik op het nieuwe Natuurbeleid 2.0 zelf zal ingaan, wil ik eerst nog kort het planproces aan de orde stellen. Uiteraard zal ik afsluiten met enkele heldere conclusies;

Koers naar een nieuw natuurbeleid?

3. Zoals ook hiervoor al kort gememoreerd, heeft de provincie Utrecht, ook als nadere uitwerking van het Nationale Natuurbeleidsplan (1990), in het BNLU (1992) haar eigen (Landschap- en) Natuurbeleid uiteengezet. Kern van dat plan vormde natuurlijk de (globale) begrenzing van de EHS², maar eveneens de aandacht voor de natuur buiten de EHS (denk o.a. aan de (toen nog aanwezige) vele weidevogelgebieden), niet alleen om de achteruitgang van de, ook binnen het Utrechtse (snel) verslechterende, biodiversiteit een halt toe te roepen, maar juist ook om aan de natuur de gewenste kwaliteitsimpuls te geven. M.i. een fantastisch plan met heldere natuurambities gebaseerd op een (zeer) gedegen (landschaps)ecologische analyse van de binnen de provincie Utrecht voorkomende levensgemeenschappen/natuurtypen (zie met name ook het document: 'Visie ecologische infrastructuur (1991)').

Na de vaststelling van het BLNU heeft de provincie het natuurbeleid voortvarend opgepakt, met o.a. het 'Werkdocument ecologische verbindingen (1993)', om de versnippering van de natuur aan te pakken. Daarnaast natuurlijk m.b.t. het soortenbeleid de beide Werkdocumenten Flora en Fauna en de diverse (daaruit voortvloeiende) Soortbeschermingsplannen (van o.a. Purperreiger en woudaapje, Kamsalamander, Ringslang en Rugstreeppad). Met het PVG (1996) werd feitelijk de aanzet gegeven om gebieden met bijzondere natuurwaarden en dan met name die gelegen binnen de EHS ook daadwerkelijk actief te beschermen, niet alleen door daaraan daadwerkelijk een planologische bescherming te geven, maar ook door het beschikbaar stellen van aankoopsubsidies (aan zowel natuurbeschermingsorganisaties als particulieren) om de EHS te kunnen voltooien. Wel duurde het nog tot de vaststelling van het Streekplan 2004-2015 voor de EHS dan definitief werd begrensd en planologisch verankerd (inclusief het zogenaamde beschermingsregime op basis van het 'Nee, tenzij-beginsel');

¹ Zoals bekend is het NP Utrechtse Heuvelrug per 1 oktober 2013 uitgebreid met het gebied tussen de A-12 en A-28, zodat nu ook kerngebieden Heidestein, Bornia en Leusderheide en De Treek daar deel van uit maken.

² De EHS vindt overigens haar grondslag in de: 'Eilandbiogeografie' (MacArthur en Wilson), dat later voor (sterk) versnipperde landschappen nader is uitgewerkt in het zogenaamde: 'Metapopulatiemodel'.

4. Met de beleidsnota: 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur (LNV, 2000)' werd niet alleen beoogd om het met het Nationale Natuurbeleidsplan uitgestippelde natuurbeleid ook echt te verankeren in de samenleving, maar ook werd de EHS alsnog aangevuld met de (zo dringend noodzakelijke) robuuste verbindingen teneinde in Nederland ook echt tot een robuust (en dus veerkrachtig) natuurnetwerk te komen. Zoals ook u evenwel bekend is het natuurbeleid, ondanks het enthousiasme waarmede binnen de vele Landinrichtingen en later de zogenaamde Gebiedscommissies (in het kader van o.a. het ILG/AVP) aan de totstandkoming van de EHS werd gewerkt (zie met name ook de publicatie: 'Publiek geheim, het succes van de EHS (2011)'), met het aantreden van het kabinet Rutte I (en dan in het bijzonder staatssecretaris Bleeker) in een vrije val terecht gekomen. De uitkomsten zijn bekend, de EHS is herijkt (inclusief het schrappen van de robuuste ecologische verbindingen), er is (met de bovenproportionele bezuinigingsopgave van maar liefst 70%) veel minder (rijks)geld beschikbaar voor zowel de (zo dringend noodzakelijke) voltooiing van de EHS, als ook voor het beheer (zie met name ook het zogenaamde 'Onderhandelingsakkoord Decentralisatie Natuur (september 2011)' en ook het 'Bestuursakkoord natuur (februari 2012)'³. Wel is er nu een nieuw elan onder het kabinet Rutte II (met de nieuwe Staatssecretaris Dijkema), en het zogenaamde 'Bestuursakkoord Natuur (februari 2012)', evenals het advies van de 'Externe commissie ontwikkelopgave Natuur' (oftewel de 'Commissie Jansen'), met de Natuurbrief (van 08 maart 2013), de Hoofdlijnennotitie en ook het daar direct mee samenhangende (pas recent afgesloten) Natuurpact. In dat kader heeft de Staatssecretaris inmiddels in het debat met de kamer van 01 oktober 2013 aangegeven dat het Nationale Natuurnetwerk (minimaal) zal bestaan uit 680.000 ha (inclusief de robuuste ecologische verbindingen), hetgeen 60.000 ha meer is (maar nog wel 50.000 ha minder) dan de eerdere herijking en dat zij daarvoor tot 2017 800 miljoen wil investeren;
5. Wat betekent dit alles nu voor het Utrechtse? Zoals bekend heeft de provincie Utrecht (vooruitlopend op de onderhandelingen met de toenmalige staatssecretaris Bleeker) de EHS alvast maar in het kader van het zogenaamde 'Akkoord van Utrecht' herijkt en daarbij niet alleen de robuuste verbindingen geschrapt, maar ook een relatief groot aantal ecologische verbindingen. De SMZ e.o. heeft daartegen in het kader van de vaststelling van het 'Natuurbeheerplan 2013' nog wel een procedure aangespannen bij de rechtbank Utrecht, aangezien zij van mening is dat met de herijking niet langer kan worden voldaan aan met name de Europese verplichtingen (een en ander mede gebaseerd op de quick-scans zoals deze door het PBL/Alterra m.b.t. nationale herijking EHS zijn uitgevoerd⁴), maar deze helaas om procedurele redenen verloren. Hoe dat ook zij die herijking betekent o.i. wel degelijk een enorme aderlating voor de Utrechtse natuur. In die zin hadden de SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. de (goede) hoop dat met het nieuwe Natuurbeleid van de provincie alsnog natuur binnen het Utrechtse echt op haar waarde zou worden geschat en (althans gedeeltelijk) van bepaalde besluiten uit het 'Akkoord van Utrecht' zou zijn teruggekomen;
6. Vrijwel tegelijkertijd met de herijking is de provincie Utrecht, overigens in lijn met het opstellen van een nieuwe Natuurvisie door het rijk, gestart met haar nieuwe Natuurbeleid 2.0. Daartoe is allereerst een 'Startnotitie' opgesteld, die ook door uw Staten in 2012 is vastgesteld. Eveneens heeft een evaluatie plaatsgevonden van het beleid (en bijbehorende doelen) zoals deze in het BLNU waren uitgestippeld, o.a. op basis van beschikbare gegevens over de flora en fauna (zie ook het rapport: 'Evaluatie natuurbeleid provincie Utrecht 1992 -2012'). Daarna is men (bijna letterlijk) de markt opgegaan, heeft men conferenties (met genodigden) georganiseerd (in Woudschoten en Kasteel Amerongen), en zijn (brede) publieksenquêtes gehouden. En toen werd het eigenlijk stil. Er was kennelijk (vlak voor vakantie) een concept-Natuurbeleid(plan) 2.0, maar dat werd kennelijk alleen aan 'ingewijden' (zoals de PCL) ter advisering voorgelegd. En nu ligt het dan bij de Staten ter besluitvorming voor. O.i. een enorme gemiste kans. Zoals uit het nieuwe Natuurbeleid 2.0 blijkt wilt u met vele partners en burgers samen gestalte gaan geven aan het nieuwe natuurbeleid en zo het nieuwe natuurnetwerk door co-creatie tot stand laten komen. Vele van de partners zijn evenwel nooit aan tafel uitgenodigd, waarbij

³ Het 'Bestuursakkoord Natuur' is in IPO-verband nader uitgewerkt door de 'Externe commissie Ontwikkelopgave natuur', oftewel de 'Commissie Jansen'.

⁴ Zie met name ook de rapporten: 'Herijking van de EHS-Quick scan van de varianten (PBL, 2011)' en ook 'Beoordeling natuurakkoord - Globale toetsing van het onderhandelingsakkoord natuur (PBL, 2011)'.

ik dan in het bijzonder duid op de vele vrijwilligersorganisaties die zich (vaak al vele decennia) met veel enthousiasme dag en nacht inzetten voor het behoud (en natuurlijk ook ontwikkeling) en het beheer van die Utrechtse natuur. De grote vraag is dan ook, als u het nieuwe natuurbeleid echt in de samenleving wilt verankeren, waarom u dat plan, overigens net als het BLNU, niet gewoon voor het indienen van inspraakreacties ter inzage heeft gelegd, of nog beter (in het verlengde van de landelijke '24-uur van de natuur' (inclusief de zogenaamde 'Natuurtop')) de 'Week van de Utrechtse Natuur' organiseert om juist met alle partners en bevolking over de na te streven Utrechtse natuurbeelden/-doelen van gedachten te wisselen. Niet alleen kunt u zo een breed draagvlak voor de (toekomstige) natuur creëren, maar ook kunt u de aanwezige (lokale) kennis die (ongetwijfeld) aanwezig is gebruiken om dat nieuwe natuurbeleid vorm te geven;

Op naar een echt robuust (en veerkrachtig) natuurnetwerk (van/voor natuur en mens)!

7. Bezien we dan het nieuwe 'Natuurbeleid 2.0' van de provincie Utrecht, dan zien SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. dat toch als een (enorm) gemiste kans, zo zal (wellicht) ook uit het voorgaande duidelijk zijn geworden. O.i. is het meer een koersdocument, waarin weliswaar voortvarend en enthousiast wordt ingespeeld op het nieuwe elan zoals dat t.a.v. de natuur zowel in de samenleving als ook bij beleidsmakers aanwezig is, als ook wordt ondersteund door publicaties van (gerenommeerde) onderzoeksinstituten (PBL, Alterra), evenals Adviesraden (o.a. RLI), hetgeen op zich natuurlijk fantastisch is, maar wat nu net ontbreekt, zoals overigens ook het PCL in haar advies t.a.v. het nieuwe Natuurbeleid al aangaf, is nu juist die (lang verwachte) kaderstellende Lange Termijn Visie voor de natuur binnen de provincie Utrecht (inclusief aansprekende natuurbeelden/strategische natuurdoelen (met bijbehorende 'kwaliteits-iconen'));
8. Als we het rapport: 'Natuurbeleid' zo doorlezen heeft men zich de adviezen zoals deze naar voren komen uit o.a. de 'Natuurverkenning (PBL, 2011)' (met het viertal kijkrichtingen: 'Vitale natuur', 'Beleefbare natuur', 'Functionele natuur en 'Inpasbare natuur')⁵, maar ook uit de rapporten 'Voorbij de EHS - Koers voor een nieuw Natuurbeleid (PBL, 2012)' én met name ook rapport: 'Onbeperkt houdbaar - Naar een robuust natuurbeleid (RLI, 2013)', ter harte genomen, evenals de kansen om de bevolking actief bij het natuurbeleid te betrekken, zoals deze op sprekende wijze bij vele conferenties van de afgelopen tijd werden geïllustreerd (zie o.a. de conferenties: 'Nieuwe kennis voor een nieuw natuurbeleid' en ook: 'Zelforganisatie voor de natuur'). Dat heeft uiteindelijk ook geleid tot het viertal pijlers, die het toekomstige natuurbeleid in de provincie Utrecht moeten gaan dragen, te weten:
 - Pijler 1: Natuur in een robuust netwerk;
 - Pijler 2: Systeemgericht en op hoofdlijnen;
 - Pijler 3: Beleven en betrekken;
 - Pijler 4: Samen verantwoordelijk voor een duurzame financiering.

Tot zover lijkt alles goed, maar als we dan de nadere uitwerking bezien, dan zien we eigenlijk alleen maar veelal vage doelen, die vrijwel geen van allen SMART zijn, behalve dan dat men de herijkte EHS in 2027 gerealiseerd wil hebben (zie ook 'Natuurbeleid 2.0', Bijlage 1: 'Kaart herijkte EHS'⁶), maar voor de rest wordt eigenlijk alleen verwezen naar nadere toekomstige uitwerkingen in het kader van het RAP (m.b.t. realisatie EHS), inclusief een nieuwe grondstrategie - met onteigeningstitel in zogenaamde prioritaire gebieden (??) - t.b.v. de realisatie van de doelen uit het 'Akkoord van Utrecht', het nieuwe (integrale) Water, Bodem en Milieuplan (teneinde de vereiste milieuocondities voor natuurgebieden binnen de EHS/Natura 2000 op peil te kunnen brengen)⁷, het

⁵ Overigens vinden die 4 kijkrichtingen mede hun oorsprong in het zogenaamde 'Globaal Ecologische Model voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland (Van der Maarel, 1970)', maar is dat indertijd niet verder opgepakt.

⁶ Overigens zouden op de: 'Kaart herijkte EHS' ook expliciet de ecologische verbindingen (EVZ's) moeten worden aangegeven, mede om daaraan ook daadwerkelijk een planologische bescherming te kunnen geven (zie in deze ook 'Spelregels EHS (LNV, 2007)', PRS/PRV.

⁷ Op zich is het natuurlijk mooi dat men (nu) tot een integraal 'Bodem, Water en Milieuplan' wil komen, waarin dan ook bijzondere aandacht wordt gegeven aan omgevingscondities van de binnen de provincie Utrecht voorkomende natuur, maar nog beter ware het natuurlijk geweest als de provincie meteen met een Omgevingsvisie was gekomen, waarin zowel de ruimtelijke (dus PRS/PRV, SMPU,

'Natuurbeheerplan 2015' (m.b.t. realisatie natuurambities nieuwe Natuurbeleid), een 'Handreiking m.b.t. een ontwikkelingsgerichte inzet planologische regels EHS' (in plaats van het huidige 'nee, tenzij-regime'??), het inzetten van zogenaamde 'Biodiversiteitsteams (analoog aan de provincie Noord-Brabant), etc., etc.. Natuurlijk allemaal fantastisch, maar zolang een dergelijk Natuurbeleid niet nader wordt verbeeld in een aansprekende Natuurvisie met bijbehorende visiekaart (inclusief aansprekende strategische 'natuurdoelen'/kwaliteitsiconen') voor de natuur zoals deze op een bepaalde plek binnen de provincie Utrecht wordt nagestreefd⁸, ontbreekt het feitelijk aan een helder kader teneinde ook daadwerkelijk aan de Utrechtse natuur de (zo) gewenste (en ook dringend noodzakelijke) kwaliteitsimpuls te kunnen geven. Een natuur die niet alleen robuust en veerkrachtig is, maar ook daadwerkelijk tegen een stootje kan (denk daarbij o.a. aan de eveneens in het Natuurbeleid 2.0 beoogde toename recreatieve beleving natuur en vooral ook de klimaatverandering (zie ook recent rapport IPPC)⁹);

9. Hoe dan wel, zo zult u zich dan (mogelijk) afvragen. SMZ e.o. heeft er in het verleden al meerdere malen voor gepleit om op basis van binnen de provincie Utrecht voorkomende kenmerkende natuurtypen (met bijbehorende kenmerkende soorten), niet alleen van hun actuele waarden, maar vooral ook de potenties, evenals een gedegen landschapsecologische analyse/evaluatie (met bijv. met LARCH) een integrale (provinciale) Natuurvisie op te stellen. Daartoe is indertijd door de provincie Utrecht, althans wat de bossen betreft, een eerste aanzet gegeven met het opstellen van een integrale Bosvisie, als vervanger van het toenmalige 'Regionale Bosplan (Provincie Utrecht, 1985)'. Alhoewel ook toen al een aanzet is gegeven tot een integrale visiekaart heeft deze Bosvisie helaas nooit het licht mogen zien. SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. zijn in ieder geval een groot voorstander van grote robuuste (dus veerkrachtige) natuurgebieden als ruggengraat van het Utrechtse natuurnetwerk, die (mede vanwege noodzakelijke uitwisseling van soorten en ook de klimaatverandering) niet alleen door (robuuste) verbindingen (inclusief bijbehorende ecoducten¹⁰) met elkaar zijn verbonden, maar óók met de provinciegrens overschrijdende natuurgebieden en dus als zodanig (als knooppunt¹¹) een integraal deel uitmaken van het (nationale) Natuurnetwerk Nederland¹². Wat die robuuste verbindingen betreft hebben we het dan niet alleen over de zogenaamde natte as/groene ruggengraat, die binnen het Utrechtse (gelukkig) wel tot stand lijkt te komen, zij het vaak met horten en stoten (denk o.a. aan herinrichting van met name de Bethune-polder en ook Groot Mijdrecht-Noord), maar vooral ook aan de robuuste verbinding van de Utrechtse Heuvelrug met de Veluwe/Valleilint. Die verbinding is feitelijk nu grotendeels uit de EHS uitbegrensd en in de zogenaamde 'groene contour' geplaatst, maar die verbinding, waarin feitelijk al zoveel in is geïnvesteerd (denk ook aan ecoducten 'Treekerwissel' en met name ook het ecoduct: 'Leusderheide'¹³), moet wel degelijk voor het duurzaam voortbestaan van bepaalde populaties op de Heuvelrug (o.a. boomarter) van wezenlijk belang worden geacht (zie met name ook het rapport: 'Corridor Leuserheide (Alterra, 2004)'). Natuurlijk is het zo dat binnen die robuuste verbindingen ook naar allianties kan worden gezocht, zoals met agrariërs die zich willen verbreden met groene en blauwe diensten, zodat (als vanzelf) een groen-blauwe dooradering (GBDA) kan worden gerealiseerd¹⁴. Ook gezien de recente uitspraken van de Staatssecretaris tijdens het

etc.) als ook milieuplannen (PMBP, Waterplan, Bodemplan) waren geïntegreerd. Dat ook met het oog op de invoering van de nieuwe Omgevingswet.

⁸ Weliswaar is dan in het 'Natuurbeleid 2.0' als bijlage 2 een soort van Visiekaart opgenomen, maar deze is dan weer zo globaal dat je daar feitelijk alle kanten mee op kunt en dan ook voor sturing van het beleid (dus o.a. natuurambities) o.i. van geen enkele betekenis moet worden geacht.

⁹ Zie m.b.t. noodzaak robuuste verbindingen en klimaatverandering ook het rapport: 'Robuuste verbindingen en klimaatverandering (Alterra, 2009)'.

¹⁰ Zie voor het succes van (het gebruik van) ecoducten overigens het rapport: 'Faunavoorzieningen: Functionaliteit, Effectiviteit en Toekomstig onderzoek (Haasnoot, R, 2013)'. In die zin zijn de SMZ e.o./IVN- De Bilt e.o. overigens verheugd dat de provincie het ecoduct onder de N-237 nabij de Werken van Griffenstein expliciet in het beleidsdocument 'Natuurbeleid 2.0' heeft aangegeven.

¹¹ Zie o.a. ook het boek: 'Utrecht - Knooppunt van Natuur (Provincie Utrecht, 2007)'.

¹² Overigens zal het Rijk naar verwachting begin 2014 haar lang verwachte Natuurvisie presenteren.

¹³ Overigens zijn deze ecoducten reeds gedimensioneerd op het edelhert.

¹⁴ Zie hiertoe o.a. ook het rapport: 'Natuur verbinden met de mens: Nieuwe kansen voor biodiversiteit in Zuid-Holland (Opdam P, 2012), evenals: 'Ondernemen met landschapsdiensten (Steingrover, E. et

debat in Tweede kamer van 01 oktober j.l. zou die robuuste verbinding (inclusief ecoduct bij Terschuur over A1) o.i. dus alsnog gewoon binnen de EHS moeten worden verankerd (zie overigens ook de 'Hoofdpijnennotitie').

Bezien we dan tevens de 'Evaluatie' zoals deze is uitgevoerd over het beleid van de afgelopen decennia, dan zien we weliswaar dat het met bepaalde biotopen (iets) beter gaat (o.a. Droge heiden, Grote wateren), maar dat er ook een aantal is dat sterk achteruitgaat (o.a.: 'Natte schraalgraslanden, Broekbossen, Kwelmilieus (zie voor het overzicht ook het rapport: 'Evaluatie natuurbeleid provincie Utrecht 1992-2012', tabel op pag. 26)¹⁵. Juist om daar het tij te kunnen keren, zou men op basis van landschaps-eco(hydro)logische analyses met (meer) gerichte maatregelen moeten komen. Zo bieden o.a. de flanken van de Utrechtse Heuvelrug vanwege de aldaar aanwezige gradiënten (droog - nat, voedselarm - voedselrijk) vele kansen voor de ontwikkeling van bijzondere natuurwaarden (vergelijk ook de aan de Utrechtse Heuvelrug grenzende kwelmoerassen van de Amerongse Bovenpolder)¹⁶, maar dan dienen juist deze gradiëntzones/overgangsgebieden, voor zover daarvan nog geen sprake is, alsnog te worden begrensd, en moet eveneens de kwel vanuit de Utrechtse Heuvelrug (verder) worden hersteld¹⁷;

- 10.** Niet onbelangrijk is het dan natuurlijk verder welke natuurkwaliteiten, dus (strategische) natuurdoelen (inclusief 'kwaliteitsiconen'), men dan binnen dat robuuste (en veerkrachtige) netwerk nastreeft. Daarbij wordt feitelijk binnen het nieuwe Natuurbeleid 2.0, althans als SMZ e.o en IVN De Bilt e.o. dat op de juiste wijze interpreteren, nu - i.t.t. het huidige SNL met gerichte natuurdoeltypen (en bijbehorende kenmerkende soorten) - een meer systeemgerichte benadering nagestreefd, dus (meer) gericht op procesnatuur op basis van 'kompasbeheer'¹⁸, kennelijk in navolging van het advies: 'Onbeperkt houdbaar (RLI, 2013)'. Laat het duidelijk zijn dat SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o.. altijd, uiteraard wel afhankelijk van het (beoogde) biotooptype, een groot voorstander zijn geweest van een meer procesgestuurde natuur, dus van compleet zelfregulerende systemen (inclusief diverse successiestadia, grote grazers, predatoren, etc.). Met name bij grotere gebieden liggen o.i. hier vele kansen (vergelijk ook de 'Oostvaardersplassen'), evenals de vele natuurontwikkelingsprojecten langs de grote rivieren (o.a. de Blauwe Kamer, Amerongse Bovenpolder, Steenwaard, etc.) met als 'kwaliteits-iconen': visarend, zwarte ooievaar, bever.

Maar als we dan het 'Natuurbeleid 2.0' bezien, dan blijft het o.i. feitelijk toch (geheel) onduidelijk waar de provincie dan aan die procesgerichte natuur (inclusief per biotooptype te onderscheiden successiestadia) voorrang wil geven, terwijl o.a. daar met name op de Utrechtse Heuvelrug (vergelijk ook het project: 'Heel de Heuvelrug') én ook in het Rivierengebied (vergelijk ook het project: 'Ruimte voor de rivier') natuurlijk volop kansen liggen tot (grootschalige) zelfregulerende natuur¹⁹. Juist om de kansen die er zijn ook daadwerkelijk te benutten, zou men o.i. feitelijk alsnog de gehele Heuvelrug als Nationaal Park moeten uitroepen, evenals daar over grote aaneengesloten oppervlakken (met uitzondering dan van de aan de flanken gelegen buitenplaatsen met hoge cultuurhistorische waarden (zoals o.a. de SLW)) feitelijk tot een beheer van 'niets doen (dus 'zelfregulatie')' moeten overgaan (na wellicht nog enige bosvormingen). Men zou daarbij dan kunnen beginnen met enkele grotere zelfregulerende natuurkernen (o.a. bos- en heidegebieden Amerongen/Leersum, Heidestein/Bornea/Noordhout én de Zoom/De Stulp) en deze dan geleidelijk over grote delen van de Heuvelrug kunnen uitbreiden, evenals richting de verbindingen met het rivierengebied (o.a. ter hoogte van de Grebbeberg én Els/Amerongen) (zie in deze ter toelichting bijlage 1: 'Natuurvisie Zuidelijke gedeelte Utrechtse Heuvelrug (SMZ e.o., 2003²⁰)'. Als dan naast het reeds

al, 2011)', maar ook het rapport: 'Onbeperkt Houdbaar (RLI, 2013), de figuur 6: 'Prioriteitstelling bij de inzet van middelen', pag. 57.

¹⁵ Zie overigens ook de 'Staat van Utrecht (Telos, 2010)' waar ten aanzien van Planet en dan in het bijzonder de Utrechtse natuur een rode kaart is toegekend.

¹⁶ Zie overigens o.a. ook de 'Relatietheorie (C. Van Leeuwen)'.
¹⁷ Overigens blijkt uit diverse studies dat met name gradiënten van wezenlijk belang zijn voor het overleven van relictpopulaties.

¹⁸ Bij 'kompasbeheer' richt men zich niet langer op een bepaalde natuurdoeltype zoals dat op een bepaalde plek wordt beoogd, maar op een beheer waar de ontwikkeling naar een bepaald ecosysteem of landschapstype centraal staat.

¹⁹ Zie wat de kansen in het Rivierengebied betreft met name het rapport: 'Plan ooievaar (LNV, 1986)'

²⁰ De Natuurvisie die door SMZ E.O.. is opgesteld, is mede gebaseerd op de landschapsecologische analyse zoals deze door STL voor het Streekverband ZO Utrecht is opgesteld (zie ook het rapport:

aanwezige 'kwaliteits-icoon' (als) de boommarter, ook het edelhert (en natuurlijk eveneens de adder, het vliegend hert, het wilde zwijn en als predator de wolf en mogelijk de lynx) de Heuvelrug bereiken, dan kunnen we ook in het na de Veluwe grootste bosgebied van Nederland daadwerkelijk van 'topnatuur' spreken²¹!

Wat betreft de meer half-natuurlijke natuurgebieden zoals deze binnen de provincie Utrecht voorkomen (denk aan o.a. heiden, blauwgraslanden), blijft een sturing op bepaalde natuurdoeltypen/habitattypen natuurlijk wel gewenst. In het bijzonder gaat het dan natuurlijk om bijvoorbeeld de trilvenen, maar ook blauwgraslanden en moerasbossen van o.a. het Natura 2000-gebied de 'Oostelijk vechtplassen' ('kwaliteits-icoonen': o.a. Otter, Purperreiger, Lepelaar, Porseleinhoen), waarvoor ook een Europese verplichting tot instandhouding bestaat²². Zou men hier niet actief beheren, dan zullen de hier voorkomende bijzondere habitattypen zich (naar alle waarschijnlijkheid) geheel tot moerasbos ontwikkelen, met een aanzienlijk verlies aan biodiversiteit.

Naast procesnatuur dient o.i. toch ook de nodige aandacht voor het specifieke soortenbeleid te blijven. Zoals met name ook uit de door de provincie uitgevoerde 'Evaluatie' naar voren komt, gaat het nog lang niet met alle indicatorsoorten goed en zijn sommigen zelfs uit de provincie verdwenen (zie overigens de conclusies in de 'Staat van Utrecht (Telos, 2010)'), zodat (mede vanwege Europese beleid) aandacht voor specifieke soorten (of deze nu op de rode of (provinciale)oranje lijst staan) o.i. wel degelijk gewenst blijft. Juist is die zin biedt de aanpak van de 'leefgebiedenbenadering' o.i. nog volop kansen en in die zin zou het dus goed zijn als de provincie Utrecht die benadering - ook in het kader van het 'Biodiversiteitsverdrag' dat zij toch mede heeft ondertekend - wederom met verve oppakt (zie overigens ook de/het: 'Hoofdlijnennotitie'/'Natuurpact');

- 11.** Teneinde ook die natuurkwaliteiten die men dan op basis van de (strategische) natuurdoelen voor ogen heeft te realiseren, is het natuurlijk verder van belang, dat daarvoor de omgevingscondities dan ook echt optimaal zijn, dus het zogenaamde 'flankerende beleid'²³. Pas dan kunnen de natuur(doel)typen zoals deze op een bepaalde plaats van nature thuis horen zich ook als zodanig ontwikkelen²⁴, met als resultaat een netwerk met een zo'n hoog mogelijke natuurkwaliteit/biodiversiteit, zij het dat een en ander dan natuurlijk nog wel afhankelijk is van het uitgevoerde beheer. Wat betreft die (optimale) omgevingscondities gaat het dan bijvoorbeeld om herstel van de waterhuishouding (dus aanpak verdroging in o.a. zogenaamde TOP-gebieden), herstel van de kwelrelaties tussen Utrechtse Heuvelrug en aangrenzende gebieden, herstel van relatief hoge grondwaterstanden in weidevogelgebieden, herstel van de voor een bepaald gebied kenmerkende waterkwaliteit, zoals o.a. bij de 25 zogenaamde 'waterparels' (vergelijk ook de END's voor de binnen provincie Utrecht voorkomende watertypen²⁵, EKRW, etc.). Daarnaast gaat het natuurlijk ook om het reduceren van de milieubelasting (denk aan stikstof, fosfaat, etc.) tot beneden de voor een bepaalde natuurtype kritische grenswaarden. Zoals bekend is met name de achtergronddepositie

'Bouwstenen voor een landschapsecologische visie t.b.v. Streekverband Zuid-Oost Utrecht (STL, 1991). Daarnaast is natuurlijk ook de 'Ontsnipperingsvisie (Ecologisch adviesbureau Van den Bijtel, 2004)' voor opstellen Natuurvisie Heuvelrug een belangrijke informatiebron.

²¹ Overigens zijn in het Natuurbeheerplan 2013 wel bepaalde natuurambities ten aanzien van bossen/heide en schraalgraslanden Heuvelrug aangegeven (zie ook het Natuurbeheerplan 2013, bijlage 8: 'Ambitiekaarten'), maar deze zijn veelal eerder bepaald op basis van eigendomsposities dan op actuele waarden/potenties. Bovendien blijft het voor SMZ e.o. toch onduidelijk of zelfs binnen ambitie natuurbos het oogsten van hout wel volledig is uitgesloten.

²² Teneinde binnen de gegeven Natura 2000-gebieden de, overeenkomstig de zogenaamde Aanwijzingsbesluiten vastgelegde kwalificerende, habitats en (bijbehorende) soorten te kunnen realiseren, wordt er per onderscheiden gebied een (integraal) beheerplan opgesteld.

²³ Zie voor het belang van het op orde brengen van de milieuocondities van ecosystemen overigens o.a. ook: 'Quick-scan Hoofdlijnennotitie Ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland - Globale toetsing van effectiviteit en doelmatigheid (PBL, 2013)'. Daarbij kan dan nog worden aangetekend, dat als milieuocondities niet op orde zijn, ecosystemen bepaalde 'kantelpunten' kunnen bereiken, zoals bij het troebel worden van vele wateren in de provincie het geval is geweest vanwege de overmatige fosfaatbelasting, waarna vaak vele (ingrijpende) maatregelen noodzakelijk zijn om het systeem weer te kunnen herstellen (bijvoorbeeld 'Actief Biologisch Beheer (ABB)'), als dat al lukt.

²⁴ Zie voor eisen die natuurtypen stellen aan bijvoorbeeld grondwatercondities met name ook het rapport: 'Utrechtse natuurdoeltypen (Provincie Utrecht, 2002)', Bijlage 9: GGOS-tabel/UNAT-tabel.

²⁵ Zie o.a. het rapport: 'Ecologische normdoelstellingen Utrecht - ruimtelijke toedeling ecologische niveaus (IWACO, 1998)'.

voor stikstof ondanks een daling nog steeds zo hoog, dat de kritische grenswaarden voor veel natuurtypen (heiden, schraalgraslanden, etc.) worden overschreden (zie hiertoe o.a. ook het rapport: 'Evaluatie natuurbeleid provincie Utrecht 1992-2012'). Nu wordt er op nationaal niveau aan het zogenaamde PAS gewerkt, en is er in Utrecht een interim-regeling opgesteld (zie ook de 'Verordening veehouderij, stikstof en Natura-2000'), met name om voor Natura 2000 gebieden (en voor gebieden van Natuurmonumenten) zodanig aan de eisen te kunnen voldoen (o.a. door saldering, gebiedsgerichte aanpak) dat er wederom ruimte voor (bepaalde) veetelers ontstaat om te kunnen uitbreiden. Vooralnog blijft het evenwel voor SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. toch onduidelijk of met de gegeven wettelijke regeling(en)/verordeningen uiteindelijk ook daadwerkelijk de gewenste milieukwaliteiten, die uiteraard voor onderscheiden habitattypen overigens verschillend zijn, zullen worden behaald. Voor zover deze dan al (op termijn) worden behaald, zal op veel plaatsen waar gegeven stoffen zich inmiddels in het ecosysteem hebben opgehoopt naar verwachting wel nog herstelmaatregelen nodig zijn (vergelijk ook vele maatregelen in kader OBN²⁶). Duidelijk is in ieder geval dat wil men afhankelijk van beoogde natuurambities de gewenste omgevingscondities realiseren, niet alleen een heldere toekomstvisie op de natuur van belang is, maar ook het sluiten van 'vitale coalities' met gebiedspartijen (zoals waterschappen, landbouw, recreatiesector)²⁷;

12. Naast de natuur binnen de EHS/Natura 2000, moet natuurlijk ook de 'Natuur buiten de EHS' van groot belang worden geacht (zie voor gebieden (binnen en) buiten de EHS met hoge diversiteit aan (zeldzame) soorten met name de 'Biodiversiteitskaart (Provincie Utrecht, 2009)'). Zoals ook in het 'Natuurbeleid 2.0' aangegeven, is er in het nieuwe natuurbeleid wel aandacht voor het volledige natuurnetwerk in de provincie Utrecht, dus ook voor de natuur buiten de EHS én in de stad, hetgeen op zich natuurlijk (heel) mooi is, maar wil de provincie zich zelf toch (vanwege de Europese verplichtingen in kader Habitat- en Vogelrichtlijn) in eerste instantie richten op de internationale natuur en de natuur buiten de EHS (en in de stad) toch vooral aan de partners (waterschappen, gemeenten) overlaten. Gezien aanwezige natuurwaarden buiten de Natura 2000-gebieden/EHS kan dat evenwel ook consequenties hebben voor het halen van die internationale doelen;
13. Juist ook gezien de kansen (en uitdagingen²⁸) die er met name in het landelijke gebied liggen, niet in de laatste plaats om de toch ook voor het landelijk gebied overeenkomstig de PRS/PRV/Landschapsvisie beoogde kwaliteitsimpuls te bereiken²⁹, zou het goed zijn als de provincie als 'hoeder' van de kwaliteiten van het landelijke gebied (denk aan zowel landschap als de natuur) niet alleen de 'regie' voor de natuur in Natura 2000/EHS op zich neemt, maar ook daarbuiten. De ervaringen van de afgelopen decennia leren dat juist door een gebiedsgerichte aanpak er successen kunnen worden behaald (denk bijvoorbeeld aan o.a. weidevogelbeheer in Eemland), maar dan dient er natuurlijk wel een regisseur aanwezig te zijn die daar ook daadwerkelijk samen met betrokken partijen/partners vorm aan geeft. In die zin zou o.i. de provincie dus eveneens voor de natuur buiten de EHS haar rol als '(gebieds)regisseur' met verve moeten blijven oppakken, m.a.w. zich daar niet alleen als een 'facilitator/stimulator' moeten opstellen. Feitelijk doet de provincie Utrecht dat met het nieuwe Natuurbeleid 2.0 eigenlijk al wel ten

²⁶ Overigens is het inmiddels bekend dat het plaggen van heide, zoals dat in veel gebieden is toegepast, ook leidt tot verlies van de aanwezige humuspodzol en daarmee juist van de kwetsbare soorten.

²⁷ Zie hiervoor o.a. ook de aanbevelingen uit: 'Quick-scan Hoofdlijnennotitie Ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland - Globale toetsing van effectiviteit en doelmatigheid (PBL, 2013)', waaruit overigens naar voren komt dat dankzij de Hoofdlijnennotitie/het Natuurpact de condities voor de duurzame instandhouding van alle soorten van de VHR ten opzichte van 2010 weliswaar in 2027 stijgen van minder dan 45 % overeenkomstig het 'Onderhandelingsakkoord Natuur', op basis waarvan zelfs een achteruitgang werd verwacht, naar ruim 65 %, maar dat de lange termijn internationale doelen dus nog (lang) niet binnen bereik zijn.

²⁸ Zoals ook uit de uitgevoerde 'Evaluatie' naar voren komt, gaat het in het landelijke gebied met name binnen de agrarische gebieden (heel) slecht met de natuur, dus ligt o.i. nu juist hier nog een grote opgave om samen met de boeren tot een algehele kwaliteitsimpuls te komen, waar met name het nieuwe GLB (en ook het POP) o.i. vele mogelijkheden toe biedt.

²⁹ Overigens zijn SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. verheugd dat de provincie voor het landelijke gebied nu toch op basis van Kwaliteitsgidsen met een 'Kwaliteitskaart Landschappen'/ 'Waardekaart landschapselementen' wil komen, iets waarvoor eerder al is gepleit in kader van de inspraakreactie op de PRS/PRV, maar waarvoor toen kennelijk nog niet de bereidheid bestond.

aanzien van het (herziene) agrarische natuurbeheer, waarbij van een meer gebiedsgerichte benadering (met 'gebiedscollectieven') wordt uitgegaan, ook om kansen die het nieuwe GLB biedt (dus de zogenaamde 5%-regeling) optimaal te kunnen benutten, evenals bij de aanwijzing op basis van de 'Weidevogelvisie (Provincie Utrecht, 2012)' van de beoogde 'weidevogelkerngebieden'. Echter een meer ecologische aanpak, waarbij van de draagkracht van de aarde wordt uitgegaan, is natuurlijk op veel meer beleidsvelden (o.a. RO, etc.) van essentieel belang³⁰. In die zin waarderen SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. het natuurlijk in het bijzonder dat de provincie wel op tal van terreinen het goede voorbeeld geeft, zoals het ecologische beheer van haar bermen, evenals het ophangen van een nestkast voor de slechtvalk hoog op het provinciehuis;

14. Met name uit de 'Evaluatie' komt naar voren, dat van een adequate wettelijke en ook planologische bescherming (via o.a. het 'Nee, tenzij-regime' voor de EHS) van de natuur wel degelijk een positieve invloed is uitgegaan op het behoud van die natuur/soorten. Met de 1e herziening van de PRS/PRV zal o.a. het Barro ten aanzien van de EHS worden geïmplementeerd. Dat zal (kennelijk) ook gebeuren als de Nieuwe Natuurbeschermingswet van kracht is. Duidelijk zal zijn dat een adequate bescherming van de natuur, niet alleen van de natuur binnen de EHS/Natura 2000 (inclusief 'externe werking'), maar ook daarbuiten van groot belang moet worden geacht. In die zin vragen SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. zich dus wel in het bijzonder af wat de provincie nu met de in het vooruitzicht gestelde: 'Handreiking m.b.t. een ontwikkelingsgerichte inzet planologische regels EHS' beoogt. In de loop van de tijd zijn de spelregels voor de EHS steeds verder opgerekt, o.a. door het verdwijnen van de zogenaamde 'externe werking', maar ook door de invoering van de 'EHS-Saldobenadering', evenals door mitigatie 'vooraf' mogelijk te maken, waardoor o.i. vele ongewenste ontwikkelingen nu wel mogelijk worden gemaakt, dus een nog verdere versoepeling/flexibilisering van de (spel)regels lijkt ons hier niet gewenst, maar we vragen juist eerder om een verdere aanscherping;
15. Positief zijn SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. in ieder geval wel over het opzetten (samen met de partners) van een 'open provinciaal kennisnetwerk' (inclusief monitoringsgegevens), zodat het beleid ook tijdig kan worden bijgestuurd, zo daar natuurlijk aanleiding toe bestaat;
16. Zoals ook uit de 'Natuurverkenning (PBL, 2012)' naar voren komt, moet het beleven van de natuur natuurlijk van groot belang worden geacht. Feitelijk zou dat al in de stad moeten beginnen (vergelijk ook vele projecten 'stadslandbouw' en 'tijdelijke natuur' op braakliggende terreinen), alsook in gebieden direct grenzend aan de stad (vergelijk ook beleid t.a.v. de RODS). In die natuur kan de mens (de broodnodige) rust en ruimte vinden en op daartoe geschikte plekken ook speelnatuur voor kinderen (vergelijk ook speelbos Nieuw-Wulven). Tegelijkertijd kan zo ook een breder draagvlak voor de natuur in de samenleving worden gecreëerd. Wel is en blijft het daarbij natuurlijk van groot belang dat door (gerichte) zonering, o.a. door de realisatie van 'entree's/poorten' op minder kwetsbare plekken, een aantasting van de voor verstoring gevoelige natuurgebieden wordt voorkomen (zie o.a. ook het rapport: 'Recreatie en natuur (Alterra, 2012)');
17. De provincie Utrecht is de mooiste provincie van Nederland, tenminste volgens de gedeputeerde. Dat heeft Utrecht mede te danken aan haar schitterende landschappen en natuur. Juist aan dat groene karakter dankt Utrecht mede haar uitstekende economische vestigingsklimaat (zie in deze o.a. ook: 'Ex-ante evaluatie SVIR (PBL, 2011)'). De toegevoegde economische waarden die de natuur en het landschap bieden, of dat nu is als vestigingsplaats voor bedrijven (waaronder natuurlijk met name ook voor de horeca in de natuurgebieden zelf), de relatief hoge economische waarden die de huizen mede vanwege dat groen vertegenwoordigen (dus een relatief hoge WOZ-waarde en daarmee eveneens OZB), of juist relatief goedkoop grondwater³¹, komen evenwel zelden ten goede aan de natuur zelf³². In die zin zou o.i. toch naar nieuwe

³⁰ Zo is SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. een groot voorstander van 'natuurinclusief ontwerpen', waarbij de op een bepaalde plek aanwezige natuur feitelijk als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt genomen (en niet omgekeerd zoals thans vaak het geval is).

³¹ Hierbij gaat het feitelijk om de zogenaamde 'ecosysteemdiensten' (zie o.a. ook het rapport: 'Ecosysteemdiensten - Wat de mens de natuur biedt (PBL, 2010)', waarbij het natuurlijk wel van belang is dat bij het 'gebruik' de draagkracht van het ecosysteem niet wordt overschreden.

³² Zie voor indicatie van bijvoorbeeld de toegevoegde economische waarden van de Utrechtse Heuvelrug de publicatie: 'Het geld groeit op onze Heuvelrug (Bade, T, 2005)'.

verdienmodellen moeten worden gekeken, ook al aangezien investeringen in natuur en landschap zich op termijn terug zullen verdienen;

18. Op de financiering van het nieuwe natuurbeleid is, zoals ook eerder al aangegeven, (helaas) bovenproportioneel bezuinigd. Wel zijn SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. van mening dat als bij bepaalde biotooptypen echt voor meer zelfregulerend beheer zou worden gekozen, bijvoorbeeld bij droge bossen op de Utrechtse Heuvelrug, dat dan wellicht kostenbesparingen mogelijk zijn, en dat geld kan dan in kwetsbare natuurgebieden (natte schraalgraslanden, trilvenen, etc.) worden ingezet³³.
19. Voorts hebben SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. begrepen dat overeenkomstig het 'Natuurpact' er in het Utrechtse thans voldoende middelen beschikbaar zijn voor de realisatie van de herijkte EHS (o.a. door het beschikbaar stellen van voldoende ruilgronden). Voor de realisatie van de overige ambities, wordt kennelijk naar nieuwe financiële arrangementen (o.a. rood voor groen, etc.) gezocht (zie o.a. ook het rapport: 'Schetsboek groene gebiedsontwikkeling (NMU, 2012)'). Van groot belang is het daarbij natuurlijk dat de natuurambities daarbij dan voorop staan en deze door de gekozen financiële arrangementen uiteindelijk niet op de achtergrond raken³⁴. In ieder geval liggen er hier o.i. nog vele kansen, o.a. door het zoeken van nieuwe samenwerkingsverbanden, maar ook door te bezien waar synergie met andere opgaven mogelijk is (o.a. KRW, etc.)³⁵. Vele organisaties en burgers, zo blijkt ook uit de enquête, dragen de Utrechtse natuur in hun hart en velen zijn ook bereid zich voor die natuur in te zetten, al dan niet door zelfbeheer (vergelijk ook vele 'knotgroepen' en werkzaamheden 'Werkgroep Sandwijck' op het landgoed Sandwijck, evenals van de 'Stichting de Bovenlanden' in de Bovenlanden). Het zou natuurlijk mooi zijn als met het nieuwe natuurbeleid die potenties die volop in de samenleving aanwezig zijn ook volop worden benut, teneinde tot een levend natuurnetwerk voor de natuur en ook de mens te komen;
20. Dan nog een hartenkreet. Willen we de huidige problematiek van de aarde en in het bijzonder van de natuur echt aanpakken, dan zullen we niet alleen de natuur in de samenleving overal ook echt de ruimte moeten geven, maar moeten we met name ook de economie vergroenen tot een 'circulaire economie' waar (kringloop)processen in de natuur als grondslag/inspiratie worden genomen³⁶.

Conclusie

21. Het nieuwe Natuurbeleid 2.0 van de provincie Utrecht ligt er. Hoeveel goede (en aansprekende) voornemens daar ook instaan, het is eigenlijk toch meer een koersdocument dan een echte visie (dus kaderstellend document). In die zin verzoeken SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. u het nieuwe Natuurbeleid 2.0 nu nog niet vast te stellen, maar eerst nog een heldere visiekaart (met bijbehorende natuurdoelen/'kwaliteitsiconen') op te nemen, zodat de natuur in het Utrechtse ook weer echt op een aansprekende wijze (ook voor de burger) op de kaart kan worden gezet. Daarnaast stellen zij voor een '(gebieds)regisseur(s)' aan te wijzen, zodat aan de (ontwikkeling van de) natuur binnen de provincie Utrecht, of dat nu de natuur in de EHS/Natura 2000, de natuur buiten de EHS of de natuur in de stad is, richting kan worden gegeven, opdat het volledige netwerk voor natuur (en de mens) in het Utrechtse echt tot leven komt.

P. Greeven

³³ Overigens hebben SMZ e.o. en IVN De Bilt e.o. zich wel verbaasd over de relatief hoge kosten cultuurmonumenten (zie ook de: 'Evaluatie', fig. op pag. 38), waarbij zij zich afvraagt of het daar wel om natuurbeheer gaat of om onderhoud van landschap(stuinen), ook al kunnen ook daar natuurlijk hoge natuurwaarden voorkomen, o.a. door vaak zeer oude bomen.

³⁴ In ieder geval zijn SMZ e.o. en IVN-De Bilt e.o. wel verheugd, dat nu voor gebieden binnen de groene contour de provincie bereid is in het 'Natuurbeheerplan 2015' daarvoor duidelijke natuurambities aan te geven, zodat deze ook als kader kunnen gelden.

³⁵ Zie o.a. ook het (eerder reeds gememoreerde) rapport: 'Voorbij de EHS - Koers voor een nieuw Natuurbeleid (PBL, 2012)', evenals het WOT-paper 23: 'Zelforganisatie is beter voor de natuur. Of toch niet (WOT, 2013)'.

³⁶ Zie o.a. ook: 'Hoofdlijnennotitie' en met name ook het rapport: 'Vergroenen en verdienen - op zoek naar kansen voor de Nederlandse economie (PBL, 2013)' met o.a. aandacht voor een '*biobased economy*', ook al zal o.i. ook daarbij, hoe positief ook vanuit het gezichtspunt van duurzaamheid, moeten worden voorkomen dat deze ten koste gaat van aanwezige (en beoogde) natuurwaarden.

Kaart 3: Ontwikkelingskaart

Legenda

Natuurbos/zelfregulatie

Bos met verhoogde natuurwaarde

Natuurbos/verbind

